

17 Ağustos'u Unutmadık!

17 AĞUSTOS'U UNUTMADIK! DOĞA KAYNAKLI AFETLER ÜLKEMİZDE YARALAR AÇMAYA DEVAM EDİYOR...

17 Ağustos 1999 Gölcük/Kocaeli depreminin üzerinden geçen 23 yıla rağmen, doğa kaynaklı afet karşısında toplumsal, sosyal, ekonomik ve teknik altyapımızı güçlendiren, olası afetler karşısında kırılganlıklarımızı yeterince azaltan noktadan oldukça uzakta olduğumuz görülmekte olup, hala zarar azaltma yerine yara sarma politikalarında ısrar edilmektedir.

17 Ağustos 1999 tarihinde, saat 03:02`de Gölcük/ Kocaeli`de meydana gelen 7.6 büyüklüğündeki deprem, Kocaeli, Sakarya, Düzce, İstanbul, Yalova ve Bolu illerimizde resmi rakamlara göre 18.373 kişinin yaşamını yitirmesine, yaklaşık 50.000 kişinin yaralanmasına, 375.000 konut ve işyerinin yıkılması veya hasar görmesine neden olmuştur. Bu büyük felaketin üzerinden 23 yıl geçmiş olmasına rağmen ülkemizde yeterli tedbirlerin alınmaması nedeniyle sadece depremler değil çok sayıda doğa

kaynaklı afet her yıl yüzlerce yurttaşımızın can kaybına, milyarlarca lira ekonomik kayıplara neden olmaya devam ediyor.

Ülkemiz, bulunduğu coğrafyanın jeolojik, jeomorfolojik ve tektonik yapısı gereği depremler başta olmak üzere heyelan, kaya düşmesi, sel, taşkın, çığ düşmesi, volkanik aktiviteler, oturma-çökme, obruk, tıbbi jeolojik riskler gibi jeolojik ve hidrolojik kökenli afetlerin yanı sıra kuraklık, fırtına, hortum, aşırı sıcaklık ve kar yağışı gibi meteorolojik afetler ile yüzey ve yeraltı

yangınları, Covid-19 başta olmak üzere salgın hastalıklar, çekirge ve tırtıl istilası, musilaj gibi biyolojik afetlerin etkisinde altında yaşamaya devam ediyor. Her ne kadar son bir yıllık süreçte hasar yaratacak büyüklükte bir deprem yaşanmamışsa da, başta Karadeniz Bölgesi olmak üzere ülkenin farklı bölgelerindeki aşırı yağışların neden olduğu sel, taşkın, heyelan ve kaya düşmeleri, farklı kentlerimizde yaşanan orman yangınları, Covid-19 salgını, Trakya Bölgesi'nde görülen çayır tırtılı, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun bazı kentlerinde görülen çekirge istilası gibi biyolojik ve fırtına, kuraklık, aşırı sıcaklık veya aşırı kar yağışı gibi meteorolojik afetler nedeniyle çok sayıda insanımız yaşamını yitirmiş, binlerce konut veya iş yeri yıkılmış veya hasar görmüş, milyarlarca lirayı bulan ekonomik kayıplar yaşanmıştır. İçişleri Bakanlığı sadece Haziran-2022 ayında Düzce, Bolu, Karabük, Zonguldak, Bartın ve Kastamonu'da meydana gelen taşkın ve heyelanların neden olduğu maddi zararın 4,5 milyar lira civarında olduğunu açıklamıştır.

Ülkemizde doğa kaynaklı afetlerle mücadele için milat olduğu varsayılan 17 Ağustos 1999 depreminin üzerinden 23 yıl geçmesine rağmen, doğa kaynaklı afetler karşısındaki top-

lumsal, sosyal, ekonomik, kurumsal ve teknik altyapımızdaki kırılganlık katlanarak artmış, getirilen çözümler ise afet risklerini azaltmak yerine, "yara sarma" amacına hizmet etmiştir.

Deprem, sel, taşkın, heyelan gibi doğa kaynaklı olayların afete dönüşmemesi ve ülkemizde yaşanan acıların tekrarlanmaması için doğa ve teknoloji kaynaklı afet risklerine karşı "etkin bir mevzuat altyapısını, güçlü kurumsal yapılanmayı, afet güvenliğini önceleyen bir ekonomiyi, tedbirleri kararlılıkla uygulayan bir siyaseti ve afet farkındalığı yüksek bir toplumu" yaratmak ve bu yolda ilerlemek zorundayız. Bu yolda bizlere ışık tutacağına inandığımız bazı önerilerimizi kamuoyu ile paylaşmak istiyoruz.

- 09/06/2022 tarih ve 31861 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın kurumsal yapısının değiştirilmesi olumlu bir gelişmedir. Ancak 2020 yılından bu yana Covid-19 dahil yaşanan deprem, heyelan, sel, taşkın ve yangınlar gibi doğa kaynaklı afetler sonucunda, 100.000'den fazla insanımızın yaşamını yitirmesi, 100.000'e yakın konut ve işyerinin yıkılması ve ağır hasar görmesi, 100 mil-

yarlarca liranın üzerindeki ekonomik kayıplar ile küresel iklim değişikliğinin neden olduğu etkiler de düşünüldüğünde, mevcut kurumsal yapının afetler ile baş etmede yetersiz kaldığı görülmektedir. Afet ve acil durumlara ilişkin risklerin önceden belirlenebilmesi, gerekli tedbirlerin zamanında ve bütüncül bir anlayışla ele alınması ve etkili şekilde yönetebilmesi için acilen “Afet, Acil Durum ve İklim Değişikliği Bakanlığı” kurulmalıdır.

- Her doğa kaynaklı afet sonrasında yerel idarelerde yaşanagelen keşmekeş ve yetki karmaşası devam etmektedir. Yerel idarelerin çoğu afetler karşısındaki sorumluluklarını bilmedikleri gibi yaşadıkları kentleri tehdit eden doğa kaynaklı afet risklerinden de habersizdirler. 2021 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı öncülüğünde oluşturulan İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP)’nın yürürlüğe konulması önemli bir gelişme olmakla birlikte, yerel idarelerin gerek uzmanlık gerektiren bu planlar hakkında yeterince bilgi sahibi olamamaları, gerekse çoğunun bünyesinde afet riskleri ile mücadele birimlerinin bulunmaması nedeniyle doğa kaynaklı afetlere karşı yeterli tedbirleri almadığı görülmektedir. Mevcut durumu ile İRAP raporlarının, daha önce çok sayıda örnekte yaşandığı gibi, eyleme dönüştürmeden “tozlu raflarda” kalma olasılığı büyüktür. İRAP raporlarında belirtilen afet risklerinin azaltılması amacıyla TUIK verilerine göre 84 milyon insanımızın %80’inin yaşadığı 30 Büyükşehir Belediye Başkanlığı dahil tüm belediyelerin kurumsal organizasyon yapısını düzenleyen ve 22/2/2007 tarih ve 26442 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Norm Kadro İlke ve Standartlarına Dair Yönetmelik” Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na acilen yeniden düzenlenerek belediyelerin kurumsal yapısı içinde “Afet ve Risk Azaltma Daire Başkanlıklarını” kurulması zorunlu hale getirilmelidir. Bir diğer önemli hu-

sus, “İtfaiye Daire Başkanlıklarının” görev kapsamını düzenleyen yönetmelikte gerekli değişiklikler yapılarak itfaiye teşkilatının “afet ve acil durumlara” ilişkin müdahale kapasitesini arttıracak altyapı ve insan kaynağına sahip hale getirilmelidir.

- Ülkemizde; “Bolu, Sakarya, Kocaeli, Bursa, Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın, Muğla, Denizli, Burdur, Kütahya, Eskişehir, Tokat, Aksaray, Konya, Kayseri, Kahramanmaraş, Hatay, Bingöl, Erzincan, Erzurum, Hakkâri ve Osmaniye” dahil 24 kent merkezi, 110 ilçe, 500’ü aşkın mahalle veya köy yerleşim yeri ile çok sayıda baraj, gölet, atık barajı ve kritik sanayi tesisimiz doğrudan fay zonları veya hatlarının üzerine ya da çok yakınına inşa edilmiş bulunmaktadır. Yaşanan her depremde sarsılan, zemine batan yapıların yanı sıra fay zonları üstüne oturan yüzlerce yapı da yıkılmakta veya hasar görmekte, çok sayıda vatandaşımız yaşamını yitirmektedir. ABD başta olmak üzere birçok ülke ile 27 AB ülkesinde fay zonlarının sakınım bandı içinde bina ve bina türü yapılara kısıtlama getirilmesine ilişkin “Fay Yasası” adı altında düzenlemeler bulunmasına rağmen, ülkemiz gibi 5.5 ve üzeri deprem üretme potansiyeline sahip 550’ nin üzerinde fay hattı ve zonu bulunmasına rağmen henüz fay yasası çıkarılamamıştır. 2020 yılında 41 vatandaşımızın deprem nedeniyle yaşamını yitirmesi, 18.000 aşkın konutun yıkılması veya hasar görmesi sonrasında “Fay Yasasının” çıkarılacağı bizzat İçişleri Bakanı tarafından basın yayın kuruluşları önünde defalarca ifade edilmiş, buna rağmen aradan geçen iki buçuk yıllık zaman dilimine rağmen bu konuda ilerleme sağlanamamıştır. Halkın can ve mal güvenliği hiçe sayılarak fay zonlarının sakınım bandı içine onlarca bina ve bina türü yapıya her gün yapı ruhsatı verilmesi uygulamasına derhal son verilmeli, bu konuyu düzenleyen “Fay Yasası” acilen çıkarılmalıdır.
- 2020 yılında Elazığ’da meydana gelen depremden sonra TBMM tarafından kurulan

Meclis Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan “Depreme Karşı Alınabilecek Önlemlerin ve Deprem Zararlarının En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu” Raporunda önemli tespitler yapılmış olmasına rağmen, raporda belirtilen 7269 sayılı Afetler Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun başta olmak üzere ilgili mevzuattaki eksikliklerin giderilmesi amacıyla tek bir düzenleme yapılmamıştır. Bu yasal düzenlemelere bağlı olarak ilgili kurumlar tarafından çıkartılması gereken ikincil mevzuat niteliğindeki yönetmelik ve tebliğlerde de herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir. TBMM Başkanlığı, ülkemizin doğa kaynaklı afetlere karşı kırılğanlıklarını dikkate alarak TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilen ve bu raporda belirtilen eksiklikleri bir ana önce giderecek tedbirleri ve yasal düzenlemeleri yapmalı, doğa kaynaklı afetlere karşı dirençliliğimizi artıracak düzenlemelerin yasalaşması için çaba göstermelidir.

- 8 Temmuz 2022 tarih ve 31890 sayılı Resmi Gazetede Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yayınlanarak yürürlüğe giren “Türkiye Afet Risk Azaltma Planı 2022-2030 (TARAP)” önemli olmakla birlikte, hazırlanan planın bundan önce hazırlanan strateji ve eylem plan ile raporların akıbetine uğramaması ve yaşama geçirilebilmesi için eylemliliklerden sorumlu kurumların bilgilendirilmesi, bu eylemlilikleri yerine getirebilmek için gerekli finansal kaynakların yaratılması, sürekli izleme, kontrol ve denetim mekanizmaları oluşturularak eylemliliklerin hayata geçirilip geçirilmediğine ilişkin bilgiler kamuoyu ile paylaşılmalıdır.
- Deprem, sel, taşkın, heyelan gibi doğa kaynaklı her bir afet tehlikesi için tekil veya çoklu tehlike haritaları üretilerek mekânsal planlama sürecine entegre edilmesi sağlanmalı, fay zonları üzerinde yapılacak paleo-sismolojik araştırmalar sonucu belirlenen

sakınım bantları ile DSİ Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan havza plan ve raporlarında belirtilen “Taşkın Tehlike Haritaları”ndaki riskli alanlar imar planlarına işlenmeli, bu alanlarda bina ve bina türü yapıların yapılmasına sınırlama getirecek düzenlemeler acilen hayata geçirilmelidir.

- Başta büyükşehir belediyeleri olmak üzere ülkemizdeki tüm illerin 1/1000 ölçekli Jeolojik-Jeoteknik ve Mikrobölgeleme Etütleri hızla tamamlanmalı; bu etütlerin sonuçlarına göre bütünlük afet master planları hazırlanarak afet güvenliğinin gerektirdiği imar plan revizyonları ve diğer risk azaltma önlemleri ile birlikte uygulanmalıdır.
- Beton lobileri tarafından kent yağması ve kentsel rantın dönüştürülmesinin aracı haline getirilen 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ülke insanımızı depremler başta olmak üzere afet tehlike ve risklerine karşı korunması sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak 17 Ağustos 1999 Gölcük/Kocaeli depreminin üzerinden geçen 23 yıla rağmen, doğa kaynaklı afet karşısında toplumsal, sosyal, ekonomik ve teknik altyapımızı güçlendiren, olası afetler karşısında kırılğanlıklarımızı yeterince azaltan noktadan oldukça uzakta olduğumuz görülmekte olup, hala zarar azaltma yerine yara sarma politikalarında ısrar edilmektedir.

Kalkınmanın, halk ve çevre sağlığının korunmasının, yaşam kalitesinin yükseltilmesinin ve doğayla uyum için,

AFETLERE KARŞI DAHA HAZIRLIKLI VE DİRENÇLİ OLMAK, AFETİNİ BEKLEYEN ÜLKE OLMAMAK İÇİN HEMEN ŞİMDİ GÖREV BAŞINA!

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu